

«ՄԱՍՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅԸ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՔԵՐՈՒՄ»

ծրագրի շրջանակներում իրականացված նախադպրոցական հաստատությունների մոնիտորինգի

ԶԵԿՈՒՅՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏԱԳԻՐ

Սույն զեկույցը ներկայացնում է Մանկական զարգացման հիմնադրամի (ՄԶՀ) կողմից «Մասնակցային գործընթացը կրթության հիմքերում» ծրագրի շրջանակներում իրականացված մոնիտորինգի արդյունքները: Ծրագիրն իրականացվել է ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալության ֆինանսավորմամբ և «Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն» ՀԿ-ի կողմից իրականացվող «Պահանջատեր հասարակություն՝ հանուն պատասխանատու կառավարման» ծրագրի շրջանակներում: Ծրագիրը ներառում է նախադպրոցական հաստատությունների (ՆԴՀ) մոնիտորինգ թիրախ համայնքներում՝ համայնքային բնակչության մասնակցությամբ: Որպես ծրագրի թիրախ ընտրվել են Արարատի և Վայոց Ձորի մարզերի 6 համայնքների 12 նախադպրոցական հաստատություններ: Մոնիտորինգի նպատակն էր ուսումնասիրել թիրախ համայնքների ՆԴՀ-ների կողմից մատուցվող ընդհանուր ծառայությունների որակը և ներառականության բաղադրիչը՝ համապատասխան բարելավումների առաջարկներով հանդես գալու տեղական ինքնակառավարման մարմիններին (ՏԻՄ) և այլ պատասխանատու և շահագրգիռ մարմիններին ուղղելու համար:

Մոնիտորինգի շրջանակներում օգտագործվել են տվյալների հավաքագրման հետևյալ մեթոդները՝

1. Նախադպրոցական կրթության ոլորտը կարգավորող իրավական ակտերի և ոլորտին առնչվող հետազոտությունների վերլուծություն,
2. Օրենքով սահմանված չափորոշիչներին թիրախ ՆԴՀ-ների պայմանների և ծառայությունների համապատասխանության վերաբերյալ մոնիտորինգ, որն իրականացվել է տեղական մոնիտորների խմբի կողմից,
3. Ծնողների կարծիքներն ու առաջարկները հավաքագրելու նպատակով ֆոկլուս-խմբային քննարկումներ,
4. Փորձագիտական հարցազրույցներ՝ ոլորտի փորձագետների և հիմնական դերակատարների, մարզպետարանների և ՏԻՄ-երի ներկայացուցիչների հետ:

Մոնիտորինգի համար ընտրված չափորոշիչները, ըստ որի կազմվել է մոնիտորինգի քարտը, ներառում են հետևյալ ոլորտները.

- Խմբերի խտությունը և ՆԴՀ-ների հաստիքացուցակը,
- Մաքրությունը և հիգիենան,
- Տարածքը և պայմանները (լուսավորություն, տաք ջրամատակարարում, ջեռուցում և օդափոխություն, երեխաների զբոսանքը մաքուր օդում),
- Սննդամթերքի և սննդի պատրաստման վերաբերյալ կանոնները,
- Տարիքին համապատասխան զարգացման պայմանները,
- Կրթական ծրագրերին ներկայացվող պահանջները, ուսումնական պարապմունքների քանակը և տևողությունը:

Հետազոտությունը վեր է հանել մի շարք խնդիրներ՝ ոլորտում սահմանված նորմատիվների պահպանման շրջանակներում և դրանցից դուրս: Մասնավորապես, հետազոտության մասնակիցների կողմից ընդգծվում է **նախադպրոցական կրթության հասանելիության խնդիրը, որը հանգեցնում է առկա ՆԴՀ-ների խմբերի գերբեռնվածությանը:** Մի շարք ՆԴՀ-ներում արձանագրվել են շենքային անբավարար պայմաններ, ջեռուցման ու ջրամատակարարման խնդիրներ: Այսպես, երեք ՆԴՀ-ներում ջեռուցումն իրականացվում է փայտե և կամ էլեկտրական վառարանների միջոցով, որն ըստ ՀՀ Առողջապահության նախարարի 20.12.2002թ. թիվ 857-Ն հրամանով սահմանված նորմատիվների **անթույլատրելի է:** Մաքրության ու հիգիենայի, ինչպես նաև սննդի հետ կապված սակավաթիվ խնդիրներ են արձանագրվել, ենթադրաբար պայմանավորված այս ոլորտներում առկա հաճախակի ստուգումներով և ռիսկայնության գործոնով:

Հետազոտության ուշադրության կենտրոնում էին նաև ուսուցման ու զարգացման ոլորտի խնդիրները: Ըստ մոնիտորինգի տվյալների՝ ՆԴՀ-ներից ոչ մեկում առկա չեն զարգացման՝ ՀՀ Կրթության և գիտության նախարարի 30.03.2011թ. «Նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշիչները հաստատելու մասին» թիվ 257-Ն հրամանով նախատեսված բոլոր պարագաները և պայմանները, բայց ՆԴՀ-ների մեծ մասում ապահովված է այդ պայմանների ավելի քան 75 տոկոսը: Զարգացման պայմանների առկայության տեսանկյունից ամենախնդրահարույցը Մալիշկա համայնքի մանկապարտեզներն էին, որտեղ առկա էր անհրաժեշտ պայմանների կեսից էլ պակասը: Ինչ վերաբերում է ուսուցման ծրագրերին, ՆԴՀ-ները հիմնականում պահպանում են ՀՀ Առողջապահության նախարարի 20.12.2002թ. թիվ 857-Ն հրամանով սահմանված ժամանակացույցը, պարապմունքների տևողությունը, ՀՀ Կրթության և գիտության նախարարի 30.03.2011թ. թիվ 257-Ն հրամանով նախատեսված՝ կրթական ծրագրերին ներկայացվող ընդհանուր պահանջները, սակայն դժվար է եզրակացություն կատարել մատուցած կրթական ծառայությունների որակի մասին: Ըստ փորձագետների՝ չնայած նախադպրոցական կրթության ոլորտում մշակված բազմաթիվ մեթոդական ձեռնարկներին ու իրականացվող վերապատրաստումներին, ընդհանուր առմամբ մանկավարժական կադրերի որակը բավարար չէ, իսկ կրթական ծրագրերի մոնիտորինգի ու մանկավարժների կատարողականության գնահատման համար մեխանիզմներ սահմանված չեն:

Հետազոտության բացահայտումներից է ծնողավարման հմտությունների ուսուցանման մեծ պահանջարկը ծնողների կողմից. փորձագետները ծնողների համար ուսուցողական միջոցառումները համարում են նախադպրոցական կրթության կարևոր բաղադրիչ և առաջարկում պարտադիր դարձնել դրանք:

Առանձին անդրադարձ է կատարվել նախադպրոցական ներառական կրթության հնարավորություններին: Այս ոլորտն օրենսդրորեն ամբողջությամբ դեռ կարգավորված չէ, և ՆԴՀ-ները հատուկ կարիքներով երեխաներին ընդունում են ըստ իրենց հայեցողության ու կարողությունների: Այդուամենայնիվ, նախադպրոցական ներառական կրթության համար դեռևս բազմաթիվ խոչընդոտներ կան, այդ թվում՝ խմբերի ծանրաբեռնվածությունը, համապատասխան մասնագետների պակասը, ծնողների մտածելակերպի խնդիրները:

Հետազոտության բացահայտումների հիման վրա ներկայացվել են մի շարք առաջարկություններ, այդ թվում.

- ՏԻՄ-երի կողմից ռեսուրսների հատկացումը ՆԴՀ-ներում համապատասխան տարածք, պայմաններ և ուսումնական պարագաներ ապահովելու համար,
- մանկավարժների աշխատանքի մոնիտորինգի ու մենթորական աջակցության մեխանիզմների ստեղծումը,
- հատուկ մասնագետների ներառումը ՆԴՀ-ների հաստիքացուցակում,
- միջգերատեսչական համագործակցության բարելավումը և այլն:

Մոնիտորինգի արդյունքները ներկայացնելու և բացահայտված խնդիրների լուծումները ջատագովելու նպատակով ՄՁՀ-ն կազմակերպել է համայնքային քննարկումներ՝ համայնքի շահագրգիռ կողմերի՝ ՏԻՄ-երի, ՆԴՀ-ների տնօրենների ու ծնողների մասնակցությամբ: Հանդիպումների արդյունքում ծրագրի թիրախի համայնքներում գործողությունների պլաններ մշակվեցին ՆԴՀ-ների հիմնախնդիրների լուծման վերաբերյալ: Թիրախի համայնքներում իրականացվող իր գործունեության շրջանակներում ՄՁՀ-ն հետևողական կլինի գործողությունների ծրագրերի իրականացմանը հետևելու և հնարավոր աջակցություն ցուցաբերելու ուղղությամբ: Իր հետագա աշխատանքներում ՄՁՀ-ն կհամագործակցի նաև պետական մարմինների և ոլորտում ներգրավված տեղական ու միջազգային կազմակերպությունների հետ՝ իրավական մակարդակում բացահայտված խնդիրները լուծելու և զեկույցում շարադրված առաջարկների իրագործումը ջատագովելու նպատակով:

Սույն ուսումնասիրությունը հնարավոր է դարձել Ամերիկայի ժողովրդի աջակցությամբ՝ ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալության ֆինանսավորմամբ և «Թրանսպարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն» ԴԿ-ի կողմից իրականացվող «Պահանջատեր հասարակություն՝ հանուն պատասխանատու կառավարման» ծրագրի շրջանակներում: Ուսումնասիրության բովանդակության համար պատասխանատու է Մանկական զարգացման հիմնադրամի, և այն պարտադիր չէ, որ արտացոլի ԱՄՆ ՄԶԳ կամ ԱՄՆ կառավարության կարծիքը: